

Ulkomaalaistaustaisten lasten osuus köyhyysriskissä olevista lapsista on kasvanut

PÄÄLÖYDÖKSET

- 0–17-vuotiaiden lasten köyhyysriski on laskenut kaikilla Suomessa asuvilla ulkomaalaistaustaisilla lapsilla vuosien 2006–2019 aikana, kun riskiä mitataan asuntokunnan käytettävissä olevien rahatulojen mukaan.
- Syntyperän mukaiset erot köyhyysriskissä ovat kaventuneet, mutta vuonna 2019 ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriski oli silti nelinkertainen (44 %) verrattuna suomalaistaustaisiin lapsiin (10 %).
- Ulkomailla syntyneiden lasten köyhyysriskeissä on kuitenkin merkittäviä eroja syntymävaltion mukaan. Vuonna 2019 Afrikassa ja Lähi-idässä syntyneillä lapsilla oli korkein köyhyysriski, yli 60 %. Tilanne on heidänkin osalta parantunut; vuonna 2006 riski oli noin 80 %.
- Lapsiköyhyyden rakenne on tarkastelujaksona muuttunut siten, että ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista köyhistä lapsista on kasvanut kansallisesti ja hyvinvointialueittain.
- Kaikilla hyvinvointialueilla köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus on huomattavasti korkeampi kuin ulkomaalaistaustaisten lasten osuus alueen samanikäisessä väestössä yleisesti.
- Hyvinvointialueittain köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista köyhistä lapsista oli tarkastelujakson aikana korkeinta Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella (62 %) sekä Helsingin kaupungissa (58 %).

Lapsuuden ajan köyhyyden vähentäminen on tärkeä tavoite sosiaalisesti kestävässä yhteiskunnassa. Pitkäaikaisella köyhyydellä on seurauksia lapsen elämään yksilönä sekä rakenteellisena ilmiönä koko yhteiskuntaan. Tutkimuksissa on havaittu lapsuudessa koetulla köyhyydellä olevan yhteys huonompaan elämänlaatuun yksilön lapsuudessa (Mood & Jonsson, 2016). Vähävaraisissa perheissä parisuhdeongelmat, huolet vanhemmuudesta sekä lasten terveydestä, elämäntavoista, tunne-elämästä, sosiaalisista suhteista sekä oppimisesta ovat yleistyneet (Salmi, Närvi & Lammi-Taskula, 2016). Toimeentulon ongelmat lapsuudessa heijastuvat aikuisuudessa heikompaan työmarkkina-asemaan (Lesner, 2018), ja lisäksi pitkittynyt köyhyys vaikuttaa aikuisuudessa kokemuksiin osallisuudesta sekä osallistumisen mahdollisuuksista yhteiskunnassa (Isola, Virrankari & Hiilamo, 2021).

Suomessa lapsiköyhyyttä on havaittu ilmenevän erityisesti ulkomaalaistaustaisilla perheillä (ks. Vaalavuo, 2019; Lindroos, Sirniö & Vaalavuo, 2021). Ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriskin on todettu vuosina 1995–2014 olleen yli kolminkertainen suomalaistaustaisiin verrattuna, ja lisäksi suurimman osan maahanmuuttaneiden lapsista on todettu eläneen köyhyydessä vähintään vuoden muuttoa seuraavan viiden vuoden jakson aikana (Ilmakunnas & Obućina, 2020).

1990-luvulla alkaneen kasvavan maahanmuuton myötä myös lapsiköyhyyden profiili on Suomessa muuttoksessa. Yksilön kannalta toiseen maahan muuttamisen motivaationa on usein parantaa omaa hyvinvointia sekä oman elämän mahdollisuuksia (Bartram, 2014; Jasso, 2011), mutta tämä ei aina mahdollistu samalla tavalla kuin kohdemaassa syntyneellä väestöllä. Haastavimmillaan maahanmuuttanut kohtaa kohdemaassa rakenteellisia ja kulttuurisia haasteita, jotka hidastavat hyvinvoinnin sekä mahdollisuuksien kasvattamista esimerkiksi työllistymisen avulla (ks. Ahmad, 2019; Carlsson, 2010; Bursell, 2007). Kokopäivätyön puute, määräaikainen ja osa-aikainen työ ovat Suomessa yleisempiä ulkomaalaistaustaisilla verrattuna koko väestöön (Martelin, Nieminen & Toivanen, 2020; Sutela, 2015). Maahan muuttaneiden vanhempien toimeentulon turvaaminen sekä työllistymisen tukeminen ovat kytköksissä myös lapsiköyhyyden vähentämiseen.

Tämän analyysin tavoitteena on tuottaa tietoa ulkomaalaistaustaisten alle 18-vuotiaiden lasten suhteellisesta köyhyysriskistä Suomessa vuosina 2006–2019. Lisäämme tietoa Suomen suhteellisen lapsiköyhyyden tilasta sekä erityisesti ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriskin ajallisesta ja alueellisesta kehityksestä Suomessa.

Vertailemme ensin Suomessa asuvien lasten ja työikäisten aikuisten köyhyysriskiä syntyperän mukaan. Tarkastelemme ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten lasten asuntokunnan rahatulaja, asumisen muotoa sekä lasten kanssa samassa asuntokunnassa asuvien vanhempien työllisyystilannetta. Köyhyysriskin muutosta yli ajan tarkastelemme lisäksi ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten maassaoloajan sekä syntymävaltion avulla määriteltyjen alueiden mukaan. Esiittelemme lapsiköyhyyden profiiliin muutoksia vuodesta 2006 vuoteen 2019 syntyperäluokituksen avulla sekä kansallisesti että hyvinvointialueittain.

Ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriski vähentynyt Suomessa vuosina 2006–2019

Kuvio 1 havainnollistaa, että ulkomaalaistaustaisilla lapsilla suhteellinen köyhyysriski on vähentynyt vuosien 2006–2019 aikana. Vaikka erot suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten lasten välillä ovat kaventuneet neljässätoista vuodessa, on vuonna 2019 korkein köyhyys-

Ulkomaalaistaustaisen ja suomalaistaustaisen määritelmä

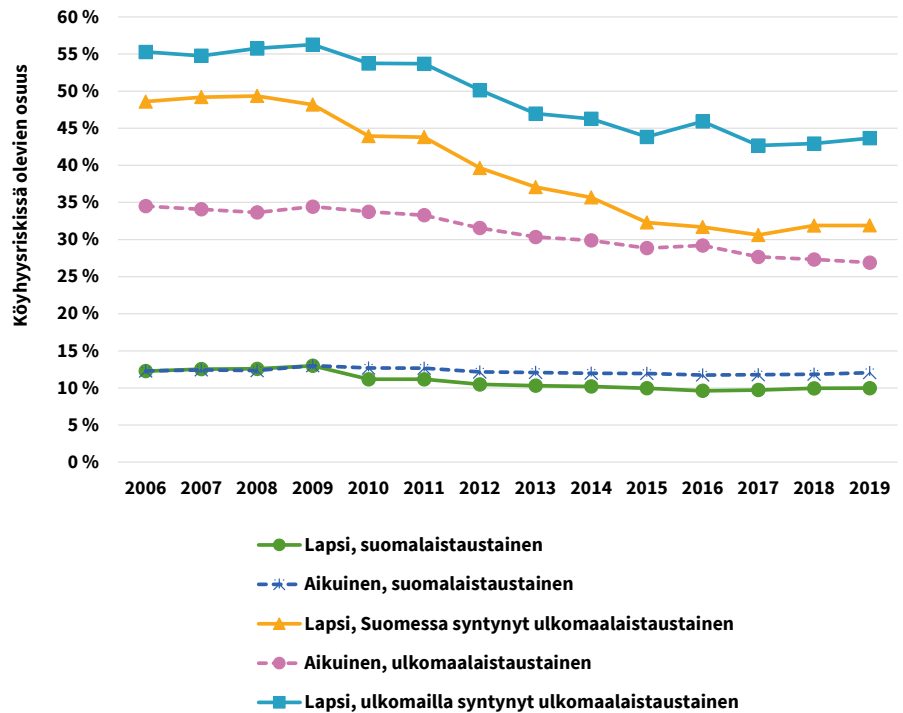
Analyysissamme henkilöt on jaettu suomalaistaustaisiin ja ulkomaalais-taustaisiin Tilastokeskuksen syntyperäluokituksen avulla.

Ulkomaalaistaustaisella viittaamme henkilöön, joka on syntynyt Suomessa tai ulkomailla, mutta hänen vanhempansa tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.

Analyysissä viittaamme myös erikseen vain joko ulkomailla syntyneisiin ulkomaalaistaustaisiin tai Suomessa syntyneisiin ulkomaalaistaustaisiin.

Suomalaistaustaisella viittaamme vastaavasti henkilöön, joka on syntynyt Suomessa tai ulkomailla, mutta vähintään toinen henkilön vanhemmista on syntynyt Suomessa.

riski edelleen ulkomailla syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla lapsilla. Näillä lapsilla köyhyysriski on edelleen yli nelinkertainen (44 %) verrattuna suomalaistaustaisiin lapsiin (10 %), huolimatta yli kymmenen prosenttiyksikön köyhyysriskin laskusta tarkastelujakson aikana. Myös Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriski on yli kolminkertainen (32 %) verrattuna suomalaistaustaisiin lapsiin (10 %), vaikka heidänkin köyhyysriskinsä on vuosien 2006 ja 2019 välillä laskenut 17 prosenttiyksikköä. Huomionarvoista on, että suomalaistaustaisilla lapsilla sekä suomalais- ja ulkomaalaistaustaisilla työkäisillä aikuisilla köyhyysriski on pysynyt kohtuullisen vakaana tarkastelujakson aikana.

Kuvio 1. Lasten (0–17 v.) ja työkäisten aikuisten (18–64 v.) köyhyysriskin kehitys syntyperän mukaan vuosina 2006–2019.

Köyhyysriskissä olevista lapsista ulkomaalaistaustaiset asuvat suomalaistaustaisia lapsia useammin Suomen suurissa kaupungeissa sekä kahden vanhemman asutokunnissa

Suomessa ulkomaalaistaustaisten lasten kotikunta on suomalaistaustaisia lapsia huomattavasti useammin väkiluvultaan suurissa kaupungeissa, riippumatta asutokunnan käytävissä olevista rahatuloista (taulukko 1). Noin kaksi kolmasosaa ulkomaalaistaustaisista lapsista ja yksi kolmasosa suomalaistaustaisista lapsista asui vuonna 2019 Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Tampereella, Oulussa tai Turussa, eikä tilanne ole merkittävästi muuttunut vuodesta 2006.

Taulukosta 1 havaitsemme lisäksi, että vuonna 2019 köyhyysriskissä olevista ulkomaalaistaustaisista lapsista 31 prosenttia asui vain yhden vanhemman kanssa, ja muutosta vuoteen 2006 ei ole ollut juurikaan. Suomalaistaustaisilla köyhyysriskissä olevilla lapsilla oli samana havaintovuonna 2019 sitäkin tavallisempaa elää yhden vanhemman perheessä (47 %). Vastaavasti kaksi kolmasosaa ulkomaalaistaustaisista (66 %) ja noin puolet suomalaistaustaisista (48 %) köyhyysriskissä olevista lapsista asui kahden vanhemman asutokunnassa. Köyhyysrajan yläpuolella olevien ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten lasten asutokunnissa tavallisinta vuonna 2019 oli asua kahden vanhemman perheessä (77 % ja 83 %).

Näin tutkimus tehtiin

Analyyssimme on osa Suomen Akatemian yhteydessä toimivan strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa ”Taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys läpi ajan ja alueiden ikääntyvässä yhteiskunnassa” SustAgeable-hanketta (päättönumero 345384).

Käytimme tutkimuksessa Tilastokeskuksen ylläpitämää INVEST-lippulaivahankkeen Suomen koko väestön kattavaa rekisteriaineistoa (TK-53-1221-20). Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen FOLK-moduuleihin.

Valitsimme tutkimukseen mukaan kaikki Suomessa asuneet alle 65-vuotiaat työikäiset aikuiset sekä 0–17-vuotiaat lapset vuosilta 2006–2019. Lisäksi asuntokuntaväestöön kuulumattomat henkilöt, joille ei löytynyt tietoa asuntokunnan käytettävissä olevista rahatuloista, poistettiin tutkimusjoukosta.

Olemme päättäneet tarkastelun vuoteen 2019, sillä tämän jälkeen koronapandemian aiheuttama poikkeustila on vaikuttanut rahatuloihin koko väestössä niin, että mediaanitulot, joihin myös köyhyysraja on sidottu, ovat laskeneet.

Maahan muuttaneiden kohdalla emme huomioi muuttovuoden rahatuloja, sillä tiedot eivät ole luotettavat köyhyden mittamiseen. Useammin maahan muuttaneiden kohdalla huomioidaan ensimmäinen muuttovuosi.

Taulukko 1. Alle 18-vuotiaiden ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten lasten asuntokunnan käytettävissä olevat rahatulot, asuminen ja vanhempien työllisyys 2019. Vuoden 2006 vastaavat arvot suluissa.

	Ulkomaalaistaustaiset lapset		Suomalaistaustaiset lapset	
	Köyhyysriskissä N=34 056 (N=18 051)	Köyhyysrajan yläpuolella N=59 549 (N=16 990)	Köyhyysriskissä N=94 033 (N=129 402)	Köyhyysrajan yläpuolella N=848 535 (N=924 470)
Asuntokunnan ekvivalentit rahatulot vuodessa (€)¹				
Keskiarvo	12 456 € (10 346 €)	24 320 € (21 211 €)	12 638 € (10 892 €)	30 583 € (26 960 €)
Mediaani	13 557 € (11 160 €)	21 117 € (18 197 €)	13 577 € (11 622 €)	26 933 € (23 675 €)
Lasten lukumäärä asuntokunnassa	2,8 (2,9)	2,2 (2,2)	2,8 (2,6)	2,2 (2,2)
Lapsen asumismuoto (%)				
Asuu vain biologisen vanhemman kanssa	31 % (33 %)	21 % (16 %)	47 % (47 %)	16 % (12 %)
Asuu kahden vanhemman kanssa	66 % (64 %)	77 % (83 %)	48 % (49 %)	83 % (87 %)
Muu ²	3 % (3 %)	1 % (2 %)	5 % (4 %)	1 % (1 %)
Yhteensä	100 % (100 %)	100 % (100 %)	100 % (100 %)	100 % (100 %)
Lapsi asuu suuressa kaupungissa³ (%)	60 % (66 %)	66 % (63 %)	23 % (21 %)	29 % (25 %)
Asuntokunnan vanhempien työllisyystilanne (%)⁴				
Ainoa vanhempi työllinen	7 % (6 %)	12 % (10 %)	22 % (21 %)	14 % (11 %)
Ainoa vanhempi ei-työllinen	25 % (28 %)	10 % (6 %)	28 % (28 %)	2 % (1 %)
Molemmat vanhemmat työllisiä	4 % (3 %)	37 % (37 %)	14 % (14 %)	68 % (67 %)
Toinen vanhemmista työllinen	24 % (21 %)	32 % (36 %)	25 % (25 %)	15 % (20 %)
Molemmat vanhemmat ei-työllisiä	39 % (41 %)	9 % (12 %)	11 % (12 %)	1 % (1 %)
Yhteensä	100 % (100 %)	100 % (100 %)	100 % (100 %)	100 % (100 %)

¹Vuoden 2006 rahatulot deflatoitu vuoden 2019 tasolle.

²Muu lapsen asumismuoto sisältää muun muassa laitosasumisen sekä yksinasuvat.

³Isot kaupungit viittaavat Helsinkiin, Espooseen, Vantaaseen, Tampereeseen, Ouluun ja Turkuun.

⁴Ei-työllinen tarkoittaa työtöntä tai työvoiman ulkopuolella olevaa henkilöä.

Alueluokittelu perustuu syntymävaltioon

Lapset on jaoteltu tarkastelussamme eri alueisiin heidän syntymävaltionsa perusteella. Poikkeuksena ovat ulkomailla syntyneet suomalais-taustaiset lapset, jotka on sijoitettu kategoriaan Suomi.

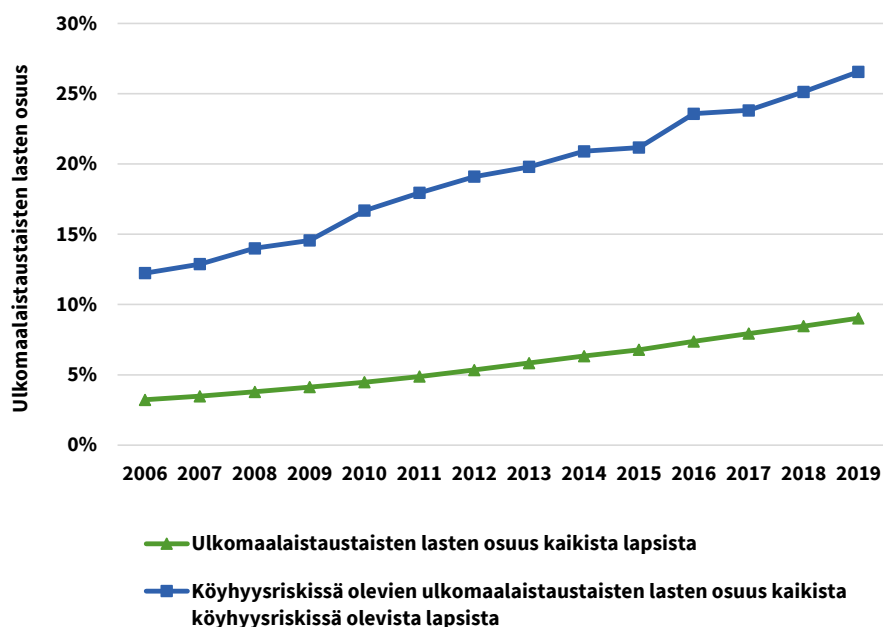
- Länsimaat-kategoriaan kuuluvat henkilöt, jotka ovat syntyneet EU:n tai EFTA:n alueella, Pohjois-Amerikassa, Iso-Britanniassa, Australiassa tai Uudessa-Seelannissa.
- Itä-Eurooppa viittaa EU:n ulkopuolisiin Itä-Euroopan maihin, kuten Venäjään tai entiseen Neuvostoliittoon.
- Lähi-itä viittaa alueeseen, johon kuuluu Lähi-itään liitettyjen valtioiden lisäksi myös MENA-määritelmää mukaillen alueita kuten Turkki, Afganistan ja Pakistan. Pohjois-Afrikka on alueena määritelty YK:n tilastokäytäntöjä mukaillen.
- Muualla Aasiassa syntyneillä viitataan alueellisesti Aasian maanosan valtioihin, jotka eivät kuulu Lähi-itään.
- Saharan eteläpuolinen Afrikka käsittää Saharan eteläpuolisessa Afrikassa syntyneet.
- Muut-kategoria sisältää henkilöt, joiden syntymävaltio ei ole tiedossa tai jotka eivät kuulu mihinkään muuhun edellä mainittuun kategoriaan.

Kun tarkastelemme köyhyysriskissä olevien lasten vanhempien työllisyyttä, havaitaan että vuonna 2019 ulkomaalaistaustaisista lapsista 39 prosenttia eli tilanteessa, jossa kahden vanhemman asutokunnassa molemmat vanhemmat ovat työttömiä tai työvoiman ulkopuolella. Köyhyysriskissä olevista suomalaistaustaisista lapsista vain 11 prosenttia eli vastaavassa tilanteessa samana vuonna. Noin neljäsosa köyhyysriskissä olevista lapsista eli syntyperästä riippumatta vuonna 2006 sekä 2019 asutokunnissa, joissa ainoa vanhempi on ollut työtön tai työvoiman ulkopuolella. Vastaavasti tarkastelujakson aikana köyhyysriskissä olevien suomalaistaustaisten lasten asutokunnissa ainoa vanhempi on useammin työllinen (21–22 %), kun tilannetta verrataan köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten vastaavaan tilanteeseen (6–7 %).

Ulkomaalaistaustaisten lasten asutokunnilla on keskimäärin käytettävissä pienemmät rahatulo suhteessa suomalaistaustaisiin. Köyhyysriskissä olevien ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten lasten asutokuntien väliset keskimääräiset rahatuloerot ovat kuitenkin kaventuneet vuodesta 2006 vuoteen 2019. Vuonna 2006 näiden ryhmien välinen keskimääräinen ero asutokunnan vuosittaisissa rahatuloissa oli yli 500 euroa, mutta vuonna 2019 ero on kaventunut alle 200 euroon. Vuonna 2006 köyhyysraja oli 11 297 euroa ja vuonna 2019 vastaavasti 15 664 euroa.

Lapsiköyhyyden rakenne on muuttunut ja ulkomaalaistaustaisten lasten osuus köyhyysriskissä olevista lapsista on kasvanut

Vaikka köyhyysriski on keskimäärin laskenut Suomessa asuvilla ulkomaalaistaustaisilla lapsilla vuosien 2006 ja 2019 välillä, ovat erot suomalaistaustaisiin lapsiin silti suuret. Tämän lisäksi lapsiköyhyyden rakenne on Suomessa muutoksessa, kun tarkastellaan köyhyysriskin kehitystä yli ajan lasten syntyperän mukaan. Kuvio 2 havainnollistaa Suomen lapsiköyhyyden profiilin muutosta 2000-luvulla. Tarkastelemme kuviossa ulkomaalaistaustaisten lasten osuutta Suomessa suhteessa kaikkiin Suomessa asuviin lapsiin köyhyysmitarin avulla sekä yleisesti.

Kuvio 2. Suomessa ja ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten 0–17-vuotiaiden lasten osuus kaikista Suomessa asuvista lapsista sekä osuus Suomessa asuvista köyhyysriskissä olevista lapsista.

Ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista Suomessa asuvista lapsista on kasvanut tarkastelujaksona yhteensä kuusi prosenttiyksikköä. Sen sijaan köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista köyhyysriskissä olevista lapsista on noussut yhteensä viisitoista prosenttiyksikköä vuodesta 2006 vuoteen 2019 mennessä. Köyhyys-

Köyhyysmittari perustuu asuntokuntien käytävissä oleviin rahatuloihin sekä suhteelliseen köyhyysriskiin

Analyysimme köyhyysmittari luotiin käyttämällä köyhyysrajana 60 prosenttia kaikkien asuntokuntien ekvivalenteista mediaanirahatuloista. Jokaiselle vuodelle laskettiin oma köyhyysrajansa Suomen koko asuntokuntaväestön rahatulojen mukaan. Asuntokunta ja siinä asuvat henkilöt ovat köyhyysriskissä, mikäli vuosittaiset lasketut ekvivalentit rahatulot jäävät alle euromääräisen vuosittaisen köyhyysrajan.

Ekvivalenttien rahatulojen tarkoituksena on saada tyypeiltään erilaisten asuntokuntien rahatulot vertailukelpoisiksi. Mittarin oletuksena esimerkiksi on, että rahatulot jakautuvat tasaisesti asuntokunnan jäsenten kesken suhteessa asuntokunnan kulutustarpeisiin. Tämän oletuksen apuna käytetään muunnettua OECD:n kulutusyksikköasteikkoa, jossa asuntokunnan ensimmäinen aikuinen saa painon 1, toinen aikuinen painon 0,8 ja sen jälkeen yli 13-vuotiaat painon 0,5 ja alle 13-vuotiaat painon 0,3.

Köyhyysmittari on sidottu väestön mediaanirahatuloon. Se tarkoittaa, että väestön keskitulojen laskiessa köyhyysraja eli rahatulojen raja, jonka alapuolella henkilö on köyhyysriskissä, laskee – ja köyhyysriskissä olevien määrä suhteessa koko väestöön pienenee. Köyhyysriskissä olevien osuus vastaavasti usein nousee, kun väestön keskitulot nousevat esimerkiksi talouden nousukauden seurauksena.

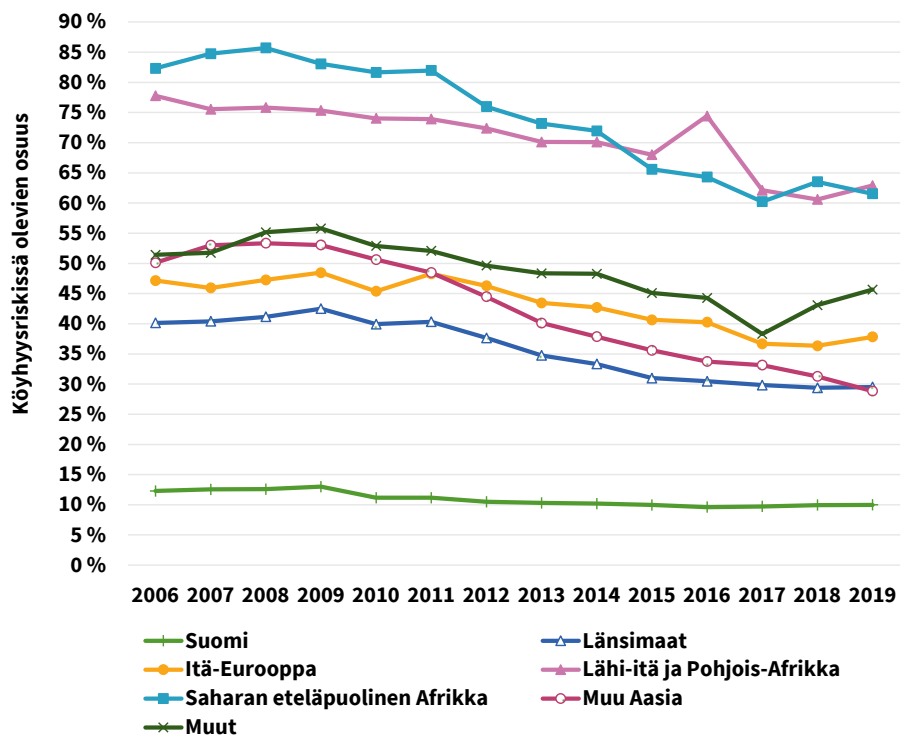
Mittari on tekninen, rahatuloihin perustuva määritelmä köyhyysriskille, eikä se esimerkiksi ota huomioon köyhyysrajan ylä- tai alapuolella elävien ihmisten vaihtelevia vaikutusmahdollisuuksia omaan hyvinvointiinsa (Thompson & Wildavsky 1986; Isola, Turunen & Hiilamo, 2016).

riskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus on siis kasvanut selvästi nopeammin kuin ulkomaalaistaustaisten lasten osuus alle 18-vuotiaassa väestössä kokonaisuudessaan.

Lasten köyhyysriskeissä merkittäviä eroja syntymävaltion sekä maassaoloajan mukaan

Vuonna 2019 ulkomailla syntyneistä, Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista lapsista suurin osa oli syntyisin länsimaista (yli 29 %) sekä Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueilta (noin 26 %). Itä-Euroopassa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia lapsia asui samana vuonna Suomessa noin 15 prosenttia sekä muualla Aasiassa syntyneitä noin 12 prosenttia kaikista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista lapsista. Neljäntoista vuoden aikana ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten profiili on Suomessa muuttunut erityisesti Itä-Euroopassa syntyneiden kohdalla: vuonna 2006 Suomessa asuvista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista lapsista lähes 32 prosenttia oli syntyisin Itä-Euroopasta. Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueella syntyneitä oli vuonna 2006 hieman vuoden 2019 tilannetta vähemmän, noin 20 prosenttia kaikista ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista lapsista.

Sen lisäksi, että ulkomaalaistaustaisilla lapsilla on suomalaistaustaisia lapsia yleisesti korkeampi köyhyysriski, on ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriskeissä havaittavissa merkittäviä eroja lasten syntymävaltion perusteella yli ajan. Tilannetta havainnollistaa kuvio 3, jossa tarkastelemme Suomessa asuvien lasten köyhyysriskin ajallista muutosta syntymävaltioista muodostettujen maantieteelliskulttuuristen alueiden mukaan.

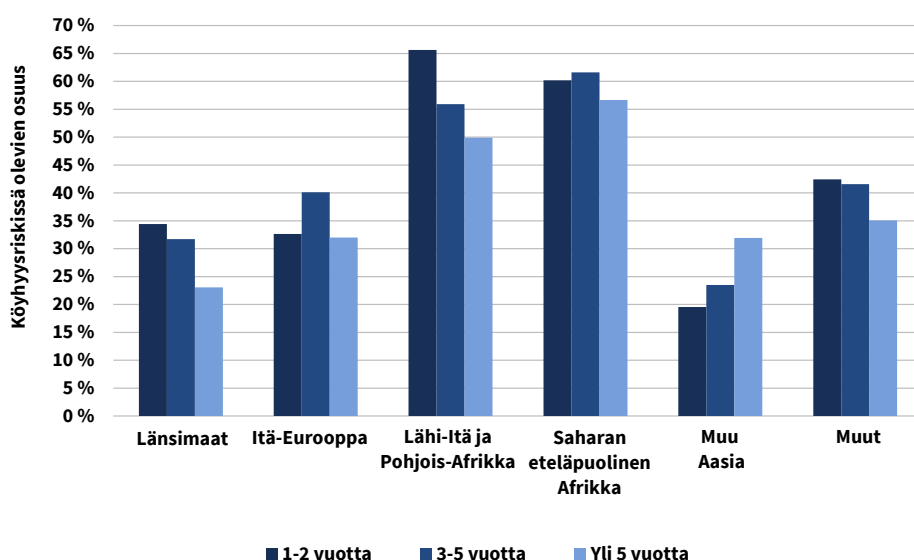
Kuvio 3. Suomessa asuvien 0–17-vuotiaiden lasten köyhyysriskin kehitys lapsen syntymävaltion alueluokittelun mukaan vuosina 2006–2019.

Kuviosta 3 havaitsemme, että köyhyysriski on laskenut vuosien 2006 ja 2019 aikana kaikilla Suomessa asuvilla ulkomailla syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla lapsilla, kun riskin kehitystä tarkastellaan lasten syntymävaltioista muodostettujen alueiden mukaan. Köyhyysriski on laskenut kaikilla ryhmillä neljäntoista vuoden aikana, vaikka samalla ajanjaksolla ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten määrä Suomessa on vuosien 2006 (n = 15 296) ja 2019 (n = 35 557) aikana kaksinkertaistunut. Vuoden 2016 koh-

dalle osuva piikki Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa syntyneillä lapsilla voi johtua edellisen vuoden pakolaisaallon aiheuttamasta poikkeustilanteesta.

Koko tarkastelujakson ajan erityisen korkeassa köyhyysriskissä Suomessa ovat Afrikassa sekä Lähi-idässä syntyneet lapset. Näillä alueilla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten keskimääräinen köyhyysriski Suomessa oli vuonna 2019 noin 63 prosenttia, mikä on kuusinkertainen riski suhteessa suomalaistaustaisiin lapsiin (10 %). Samanaikaisesti länsimaissa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriski Suomessa oli 30 prosenttia.

Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että maahanmuuttaneiden työllisyys ja tulot kasvavat Suomessa tasaisesti maassaoloajan mukaan (Vaalavuo & Rask, 2022). Rahatulojen kasvu vaikuttaa asutokunnan käytettävissä oleviin tuloihin ja siten myös rahatulojen perusteella laskettuun köyhyysriskiin. Kuviossa 4 tarkastelemme vuoden 2019 köyhyysriskin kehitystä ulkomailla syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla lapsilla maassaoloajan sekä syntymävaltioiden perusteella tehtyjen alueluokittelujen mukaan.

Kuvio 4. Ulkomailla syntyneiden ja Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten 0–17-vuotiaiden lasten köyhyysriskin kehitys maassaoloajan ja syntymävaltion alueluokittelun mukaan vuonna 2019.

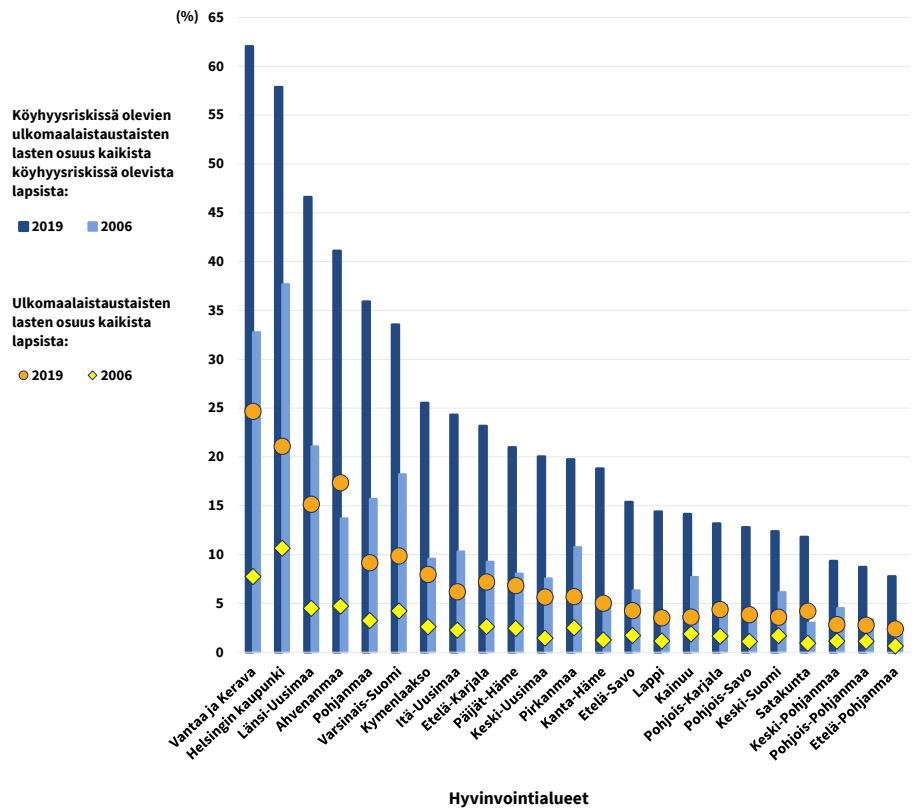
Länsimaissa, Itä-Euroopassa, Afrikan mantereella ja Lähi-idässä syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriski pienenee, mitä kauemmin lapsi on asunut Suomessa (kuvio 4). Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueilla syntyneiden köyhyysriskissä nähdään merkittävä maassaoloajan mukainen ero: yli viisi vuotta Suomessa asuneilla köyhyysriski on 16 prosenttiyksikköä pienempi verrattuna 1–2 vuotta Suomessa asuneisiin lapsiin. Myös länsimaissa syntyneiden lasten maassaoloajan mukaista köyhyysriskiä verrattaessa nähdään, että yli viisi vuotta Suomessa asuneilla lapsilla köyhyysriski (23 %) on 11 prosenttiyksikköä matalampi verrattuna vain 1–2 vuotta Suomessa asuneisiin lapsiin (34 %). Muualla Aasiassa syntyneet lapset ovat muilla alueilla syntyneisiin lapsiin verrattuna pienemmässä köyhyysriskissä (20–23 %), kun tarkastelemme Suomessa alle viisi vuotta asuneita lapsia. Muista ryhmistä poiketen yli viisi vuotta Suomessa asuneilla muun Aasian alueella syntyneillä lapsilla köyhyysriski (32 %) on lähes kymmenen prosenttiyksikköä suurempi verrattuna samalta alueelta lähtöisin oleviin alle viisi vuotta Suomessa asuneisiin.

Köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus vaihtelee hyvinvointialueittain

Kuten aiemmin havaitsimme, ulkomaalaistaustaiset lapset asuvat suomalaistaustaisia lapsia useammin suurissa kaupungeissa riippumatta asutokunnan käytettävissä olevista rahatuloista. Ulkomaalaistaustaisten lasten osuus samanaikaisesta väestöstä vaihtelee

merkittävästi myös hyvinvointialueittain ja köyhyysmittarilla tarkasteltuna. Kuvio 5 havainnollistaa Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten lasten osuutta suhteessa kaikkiin lapsiin sekä suhteessa kaikkiin köyhyysriskissä oleviin lapsiin hyvinvointialueittain vuosina 2006 ja 2019. Kaikilla hyvinvointialueilla köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus on huomattavasti korkeampi kuin ulkomaalaistaustaisten lasten osuus samanikäisessä väestössä yleisesti.

Köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista hyvinvointialueen köyhyysriskissä olevista lapsista korostuu Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella (62 %) sekä Helsingin kaupungilla (58 %), kun tarkastelemme vuoden 2019 osuuksia. Edellä mainituilla hyvinvointialueilla ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista lapsista on myös suhteellisesti suurin, ja esimerkiksi vuonna 2019 Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella neljäsosa (25 %) lapsista oli ulkomaalaistaustaisia. Muutos vuoteen 2006 on merkittävä, sillä neljäntoista vuoden aikana ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista alueen lapsista on kasvanut Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella 17 prosenttiyksikköä ja Helsingin kaupungilla 10 prosenttiyksikköä.

Kuvio 5. Suomessa ja ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten 0–17-vuotiaiden osuus samanikäisestä väestöstä sekä köyhyysriskissä olevista hyvinvointialueittain, 2006 ja 2019.

Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueilla ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista lapsista oli vuonna 2019 noin 10 prosenttia. Näillä hyvinvointialueilla köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus kaikista köyhyysriskissä olevista lapsista on noin 35 prosenttia, kun koko Suomessa keskiarvo on 27 prosenttia (ks. kuvio 2). Samansuuntainen tilanne on myös Lapin, Kainuun sekä Itä-Uudenmaan hyvinvointialueilla, joissa köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus korostuu suhteessa ulkomaalaistaustaisten yleiseen osuuteen alueen samanikäisessä väestössä: esimerkiksi vuonna 2019 Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella lapsista neljä prosenttia oli ulkomaalaistaustaisia, mutta samalla jopa neljäsosa (24 %) alueen kaikista köyhyysriskissä olevista lapsista oli ulkomaalaistaustaisia. Jos köyhyysriski olisi sama taustasta riippumatta, olisi ulkomaalaistaustaisten osuus kaikista lapsista ja köyhistä lapsista sama.

Ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyden vähentäminen tärkeää sosiaalisesti kestävästä maahanmuutosta ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien takaamiseksi

Tarkastelimme tässä analyysissä Suomen suhteellisen lapsiköyhyyden tilaa sekä erityisesti ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyysriskin ajallista ja alueellista kehitystä vuosien 2006–2019 aikana. Suhteellinen lapsiköyhyys on vähentynyt kaikilla Suomessa asuvilla ulkomaalaistaustaisilla lapsilla vuosien 2006–2019 aikana, kun köyhyysriskiä mitattiin asutokunnan käytettävissä olevien rahatulojen mukaan. Vaikka köyhyysriski on keskimäärin laskeutunut ulkomaalaistaustaisilla lapsilla tarkastelujakson aikana, on ero suomalaistaustaisiin lapsiin silti korkea.

Ulkomaalaistaustaisten lasten osuus köyhyysriskissä olevista lapsista on kasvanut nopeammin kuin ulkomaalaistaustaisten lasten osuus alle 18-vuotiaassa väestössä kokonaisuudessaan. Ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyys on keskittynyt erityisesti suuriin kaupunkeihin ja eteläiseen Suomeen. Vaikka muualla Suomessa ulkomaalaistaustaisten lasten osuus on selkeästi pienempi, on heidän köyhyysriskinsä koko Suomessa merkittävästi suomalaistaustaisia suurempi. Kaikilla hyvinvointialueilla köyhyysriskissä olevien ulkomaalaistaustaisten lasten osuus on kasvanut vuosien 2006 ja 2019 välillä. Ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyys on näkyvämpää alueilla, joilla heitä asuu suhteellisesti enemmän, mutta myös alueiden, joilla asuu vähemmän ulkomailta muuttaneita lapsia, on syytä keskittyä pienentämään suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten lasten köyhyden epäsuhtaa.

Korkeinta köyhyysriskiä on ulkomailla syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla lapsilla. Näillä lapsilla köyhyysriski oli vielä vuonna 2019 yli nelinkertainen verrattuna suomalaistaustaisiin lapsiin. Erityisen korkeassa köyhyysriskissä ovat Afrikassa sekä Lähi-idän alueella syntyneet lapset, vaikkakin näillä lapsilla köyhyysriski myös laski tarkastelujakson aikana voimakkaammin maassaoloajan pidentyessä. Tulos selittyy ainakin osittain ryhmän suhteellisesti heikommalla työllisyystilanteella (Eronen ym., 2014).

Ulkomaalaistaustaisista köyhyysriskissä olevista lapsista yli kolmannes asuu asutokunnassa, jossa molemmat vanhemmat ovat työttömiä, kun taas suomalaistaustaiset köyhyysriskissä olevat lapset asuvat useammin perheissä, joissa vanhempi tai vanhemmat ovat työllisiä. Köyhyden profiilit näyttävät siis olevan tältä osin jonkin verran eriytyneet: suomalaistaustaisten lasten köyhyys näyttää kumpuavan useammin palkkatyötä tekevien vanhempien pienituloisuudesta, kun taas ulkomaalaistaustaisten lasten kohdalla vähintään toisen vanhemman palkkatyön puute tai työvoiman ulkopuolella oleminen ajaa köyhyysrajan alle.

Ulkomaalaistaustaisten vanhempien työllisyystilanteen parantamiseen olisi syytä kiinnittää erityishuomiota. Suomessa ulkomaalaistaustaisten lasten vanhempien työllistymisen merkittävimpiä haasteita ovat kielitaidon puute (Nieminen 2015; ks. Euroopan komissio & OECD, 2016) sekä muun muassa työmarkkinoiden ulkomaalaistaustaisia syrjivät mekanismit (Ahmad, 2019). Lisäksi Suomessa kokopäivätyön puute, määräaikainen ja osa-aikainen työ ovat ulkomaalaistaustaisilla suomalaistaustaisia yleisempiä (Martelin, Nieminen & Toivanen, 2020; Sutela, 2015). Samanaikaisesti on lisäksi huomioitava, että merkittävä osa Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueelta tuleva on saapunut aiemmin Suomeen pakolaisuuden, turvapaikanhaun tai kansainvälisen suojelun vuoksi (Seppänen & Kuusio, 2020), millä on yhteys kyseisiltä alueilta saapuneiden hyvinvointiin ja osallistumisen mahdollisuuksiin kohdemaassa.

Etenkin ulkomaalaistaustaisten äitien työllisyysaste on Suomessa huomattavan matala (Larja, 2019; Martelin, Nieminen & Toivanen, 2020; Sutela, 2015). Ulkomaalaistaustaiset äidit hoitavat lapsiaan kotihoidontuella suomalaistaustaisia äitejä pidempään (Tervola, 2015), ja taustasta riippumatta kotihoidontuen on todettu heikentävän työmarkkinoille osallistumista (Gruber, Huttunen & Kosonen, 2022). Keskittymällä ulkomaalaistaustaisten lasten äitien työllistymisen tukemiseen tuetaan myös lapsiköyhyyden vähentämistä. Toisaalta alustavien tulostemme (ei raportoida tässä tutkimuksessa) mukaan muun Aasian alueella syntyneiden lasten maassaoloajan mukaan lisääntyvä köyhyys näyttää liittyvän perheiden isien lisääntyvään työttömyyteen. Työllistymisen mahdollisuuksiin ja laatuun on siis syytä panostaa kaikissa ulkomaalaistaustaisten ryhmissä huomioiden erilaiset perhe-

tyypit ja -tilanteet, sekä kiinnittää huomiota esimerkiksi kansalaisuuden saamisen merkityksiin osana nopeampaa taloudellista integraatiota (ks. Gathmann & Keller, 2017). Paremmen työllistymisen, koulutukseen hakeutumisen sekä perheen lasten koulunkäynnin menestymisen kannalta on maahanmuuttaneiden kohdalla Suomessa saatu positiivisia tuloksia kotoutumispolitiikan muutoksilla kohti henkilökohtaisempaa neuvontaa (Sarvimäki & Hämäläinen, 2016; Pesola & Sarvimäki, 2022).

Suomalaista lapsiköyhyyttä kuvaa yhä useammin ulkomaalaistaistaisuus, kun kaikista köyhyysriskissä olevista lapsista lähes kolmannes on ulkomaistaustaisia. Tämä tarkoittaa, että köyhyyden vähentämisessä tulee huomioida entistä huolellisemmin ulkomaalaistaustaisten lasten ja heidän vanhempiensa hyvinvoinnin ja toimeentulon edellytysten parantaminen. Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten lasten korkea köyhyysriski on huolestuttavaa, kun tiedetään lapsuuden ajan köyhyydellä olevan kauaskantoisia vaikutuksia myöhempään hyvinvointiin. Myös tieto köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuudesta asettaa Suomessa asuvat ulkomaalaistaustaiset lapset ja heidän tulevat lapsensa herkkään asemaan. Tilanne haastaa Pohjoismaille ja Suomelle perinteistä profiloitumista tasa-arvon mallimaana, ja suuret hyvinvointierot väestöryhmien välillä ovat ongelma yhteiskunnan sosiaaliselle kestävyydelle tulevaisuudessa.

Lähteet

Ahmad, A. (2020) When the Name Matters: An Experimental Investigation of Ethnic Discrimination in the Finnish Labor Market. *Sociological Inquiry*, 90, 468–496.

Bursell, M. (2007) *What's in a name? - A field experiment test for the existence of ethnic discrimination in the hiring process* (Working paper No. 2007: 7). Stockholm University.

Carlsson, M. (2010) Experimental Evidence of Discrimination in the Hiring of First- and Second-generation Immigrants. *LABOUR*, 24 (3), 263–278.

European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion & Organisation for Economic Co-operation and Development (2016) *How are refugees faring on the labour market in Europe? – A first evaluation based on the 2014 EU Labour Force Survey ad hoc module. 1/2016*, Publications Office.

Eronen, A., Härmälä, V., Jauhiainen, S., Karikallio, H., Karinen, R., Kosunen, A., Laamanen, J.-P., & Lahtinen, M. (2014) *Maahanmuuttajien työllistyminen: taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu: työ ja yrittäjyys, 6/2014. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.

Gathmann, C., & Keller, N. (2018) Access to Citizenship and the Economic Assimilation of Immigrants. *The Economic Journal*, 128, 3141–3181.

Gruber, J., Huttunen, K., & Kosonen, T. (2022) *Paying moms to say home: short and long run effects on parents and children*. (VATT Working Papers 151).

Isola, A-M., Turunen, E., & Hiilamo, H. (2016) Miten köyhät selviytyvät Suomessa? *Yhteiskuntapolitiikka*, 81(2), 150–160.

Isola, A-M., Virrankari, L., & Hiilamo, H. (2021) On social and psychological consequences of prolonged poverty – A longitudinal narrative study from Finland. *Journal of Social and Political Psychology*, 9(2), 654–670.

Larja, L. (2019) Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Kazi, V., & Alitolppa-Niitamo, A., & Kaihovaara, A. (toim.): *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut, 2019: 10. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.

Lesner, R. V. (2018) The long-term effect of childhood poverty. *Journal of Population Economics*, 31(3), 969–1004.

Lindroos, E., Sirniö, O., & Vaalavuo, M. (2021) *Lapsiköyhyys koko väestön köyhyyttä yleisempää Euroopassa – Suomessa lapsiköyhyyttä esiintyy etenkin yksinhuoltaja- ja maahanmuuttajaperheissä* (INVEST Poliittikkasuositus 25.10.2021).

Martelin, T., Nieminen, T., Väänänen, A., & Toivanen, M. (2020) Työ ja työllistymisen esteet. Kuusio H, Seppänen, A, Jokela S, Somersalo L & Lilja E (2020). *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa*. FinMonik-tutkimus, raportti 1/2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Mood, C., & Jonsson, J. O. (2016) Trends in Child Poverty in Sweden: Parental and Child Reports. *Child Indicators Research*, 9(3), 825–854.

Nieminen, T. (2015) Työttömyys ja työvoiman ulkopuolella olevat. Nieminen T., Sutela H., Hannula U. (toim.). *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*, s. 121–134. Tilastokeskus, Helsinki.

Pesola, H., & Sarvimäki, M. (2022) *Intergenerational Spillovers of Integration Policies: Evidence from Finland's Integration Plans* (IZA Discussion Paper, No. 15310). Institute of Labor Economics.

Salmi, M., Närvi, J., & Lammi-Taskula, J. (2016) Köyhyys, toimeentulo ja hyvinvointi lapsiperheissä. Karvonen S., & Salmi M. (toim.): *Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla* (s. 13–44) (Työpaperi 30/2016). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Sarvimaki, M., & Hamalainen, K. (2016) Integrating Immigrants: The Impact of Restructuring Active Labor Market Programs. *Journal of Labor Economics*, 34(2), 479–508.

Seppänen, A., & Kuusio, H. (2020) Maahanmuuttotausta. Kuusio H., Seppänen, A., Jokela S., Somersalo, L. & Lilja, E. (toim.). *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa*. FinMonik-tutkimus, raportti 1/2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Sutela, H., (2015) Ulkomaalaistaustaiset työelämässä. Nieminen, T., Sutela, H., & Hannula, U. (toim.). *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Helsinki: Tilastokeskus, s. 83–109.

Tervola, J. (2015) Maahanmuuttajien kotihoidon tuen käyttö 2000-luvulla. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80(2), 121–133.

Thompson, M., & Wildavsky, A. (1986) A poverty of distinction. *Policy Sciences*, 19(2), 163–199.

Vaalavuo, M., & Rask, S. (2022) *Earnings and employment trajectories among a new cohort of immigrants in Finland: does a native-born partner enhance economic integration?* (SustAgeable Working Paper 1/2022).

Vaalavuo, M. (2019) Ulkomaalaistaustaisten taloudellinen tilanne Suomessa. Kazi, V., & Alitolppa-Niitamo, A., & Kaihovaara, A. (toim.): *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut, 2019: 10. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.

Tämän julkaisun viite:

Rintala, L., Sirniö, O., & Vaalavuo, M. (2023). Ulkomaalaistaustaisten lasten osuus köyhyysriskissä olevista lapsista on kasvanut. Tutkimuksesta tiiviisti 39/2023, Suomen sosiaalinen tila 6/2023. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

SustAgeable

Liina Rintala, Outi Sirniö, Maria Vaalavuo
Ulkomaalaistaustaisten lasten osuus köyhyysriskissä olevista lapsista on kasvanut

Liina Rintala, tutkimusassistentti

liina.rintala@thl.fi

Outi Sirniö, erikoistutkija

outi.sirnio@thl.fi

Maria Vaalavuo, johtava tutkija

maria.vaalavuo@thl.fi

Suomen sosiaalinen tila -julkaisuissa käsitellään päätöksenteon kannalta keskeisiä ja ajankohtaisia ilmiöitä, jotka liittyvät hyvinvointiin, elinoloihin, palveluihin ja hyvinvointivaltioon. Eriarvoisuus on läpileikkaava teema julkaisuissa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-408-130-6 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-130-6>